

BAŞAÇIKMA STRATEJİSİ ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE FORMUNUN OLUŞTURULMASI

(Turkish Version of Coping Strategy Indicator)

Prof. Dr. Ferda AYSAN*

ÖZ

Bu çalışmada orijinal Başaçıkma Stratejisi Ölçeği'nin (BSÖ) Türkçe formunun oluşturulması ve dilsel eşdeğerliliğin sınanması amaçlanmıştır. Türkçe çevirisi yapılan ölçeğin çeviri geçerliği çalışması için Türkçe ve İngilizce'yi iyi bilen 118 üniversite ve lise öğrencisi teste alınmıştır. Elde edilen bulgular, Türkçe ve İngilizce olarak verilen ölçeklerin dil yönünden eşdeğerlik gösterdiği şeklinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Başaçıkma, dil geçerliği

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop the Turkish version of Coping Strategy Indicator (CSI) and to test the transliteral equivalence of this scale. A total of 118 university and high school students who speak English fairly good participated in this study. Results show that, the new Turkish scale can be considered as having the high quality of transliteral equivalence to the original scale.

Keywords: Coping, transliteral equivalence

GİRİŞ

Stresle ilgili olarak yapılan çalışmalar etkin başaçıkma stratejilerinin kullanımının bireyin psikolojik uyumu üzerinde olumlu etkisi olduğunu vurgulamaktadır (Endler ve Parker, 1990). Başaçıkma stratejilerinin etkin kullanımının stresin oluşturacağı risk faktörlerini azaltması, stresle birlikte başaçıkma türleri üzerindeki çalışmaların yoğunlaştırılmasına da neden olmuştur. Başaçıkma önceleri süreklilik gösteren bir kişilik özelliği olarak incelenmiş ve kişilik testleri ile ölçülmüştür (Ör. Haan, 1977; Vaillant, 1977). Başaçıkmanın kavramsallaştırılmasındaki değişiklik Lazarus'un (1966) önerdiği etkileşimsel yaklaşım doğrultusunda gerçekleşmiş ve büyük ölçüde kabul görmüştür. Söz konusu kavramsal analiz, başaçıkmayı süreklilik gösteren bir kişilik stilinden çok spesifik stres durumlarına tepki olarak gösterilen biliş ve davranışlar olarak ele almaktadır. Başaçıkma, bu anlamda, yaşanan durumla ilgili öznel değerlendirmelerle nesnel istemlere verilen tepkinin zaman içerisinde değişen dinamik bir

süreci olarak ele alınmaktadır. Bireyin başaçıkma eylemi aynı zamanda içinde bulunduğu durumu değerlendirme biçimini de etkilemektedir.

Etkileşimsel kuramın kabul görmesiyle birlikte başaçıkmanın ölçüldüğü yeni ölçme araçları geliştirilmiştir (Ör. Amirkhan, 1990; Billings ve Moos, 1981; Carver, Scheier ve Weintraub, 1989; Endler ve Parker, 1990). Söz konusu araçlarda spesifik durumlarda (situation-specific) başaçıkmanın ölçülmesi amaçlanmaktadır. Başaçıkma envanterlerinde bireylerin son zamanlarda karşılaştığı bir stres durumunu düşünerek değerlendirme yapması ve bu durumla ilgili eylemlere ilişkin sorulara yanıt vermesi istenmektedir. Başaçıkma stratejilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş envanterlerde çok çeşitli başaçıkma yolları belirlenmişse de araştırmacıların hemfikir olduğu husus başaçıkmanın temelde duyguda ve problemde odaklaşan olmak üzere iki ayrı odaklaşma noktasında değerlendirilmesidir. Başaçıkmayla ilgili araştırmalarda araştırmacıların üzerinde durduğu bir diğer konu da ölçeklerin oluşturulmasında benimsenen

* D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Buca-İZMİR ferda.aysan@deu.edu.tr

metodolojik yaklaşımlardır. Araçların psikometrik özellikleri, dayandıkları kavramsal temel ve başa çıkmanın yordama gücü araçlar arasındaki ayırıcı özellikleri oluşturmaktadır. Ölçeklerdeki başa çıkma maddelerinin çeşitli problem durumlarına uygulanabilirliği, başa çıkma stratejisinin stresin hangi evresiyle (iyileşme, hazırlık ve akut evresi) ilgili olarak değerlendirildiği ve bu değerlendirmenin sıklık, kalıcılık, çaba ve yararlılık gibi boyutlardan hangisinin düşünülerek yapıldığı önem kazanmaktadır (Stone, Greenberg, Moore ve ark., 1991).

Başa çıkmanın ölçülmesinde hernekadar çeşitli problemlerin varlığı söz konusu olsa da başa çıkmaya ilişkin bilginin nesnel olarak ölçülmesinin bazı pratik yararları vardır. Psikolojik danışma ve psikoterapinin belli başlı amaçlarından biri de bireylerin problem çözme stratejilerindeki etkinliğini arttırmak (Nezu, 1985) olduğuna göre problem çözme becerilerini ölçen objektif ölçme araçlarından elde edilen bilginin bireyin psikolojik uyumunu etkileyen başa çıkma örüntüsünün ortaya çıkması ve yardım stratejilerinin belirlenmesinde önem kazanması söz konusudur.

Başa çıkma stratejilerinin ölçülmesiyle ilgili problemler gözönünde bulundurulduğunda, başa çıkma ölçeklerinin kültürler arasında kıyaslamalar yapılmasının zor olması beklenebilir. Kaldı ki farklı kültürlerde geliştirilen ölçeklerin psikolojik kavramlar açısından aynılığı tartışılmaktadır. Kültürlerarası psikologlar (Ör. Poortigna, 1989; Triandis, 1972) ancak üst düzeyde bir kavramsallaştırmada aynılığın varolacağını iddia etmektedirler. Bu noktada Batı kültüründe geliştirilmiş bir başa çıkma ölçeğinin farklı bir kültürdeki yordayıcı gücünün farklı olması beklenebilir.

Etkileşimsel kuramda bireyin yaşadığı çevreyle olan etkileşiminin bilişsel düzeyde yorumlanması önem taşımaktadır. Bir başka deyişle, bireylerin duyuşsal tepkileri çevreyle etkileşimleri doğrultusunda belirlenmektedir

(Lazarus ve Folkman, 1984). Söz konusu bakış açısında stres durumunun birey tarafından öznel olarak değerlendirilmesindeki algısal yaklaşım önem kazanmaktadır. Konu bireyin yaşadığı kültürle varolan ilişkisi içerisinde değerlendirildiğinde, kültürün bireyin olayları yorumlaması ve yaşantılarını algılaması üzerindeki etkisini yadsımamak gerekir.

Bireyin içinde yaşadığı kültürün stres süreci üzerindeki etkisini irdeleyen modelde (Multicultural Model of Stress Process) etkileşimsel yaklaşım doğrultusunda ele alınan stres süreci kültüre özgü ek bazı boyutlar dikkate alınarak irdelenmiştir (Slavin ve ark., 1991). Bu modele göre, potansiyel stres olayının varlığı, strese ilişkin olarak birincil ve ikincil bilişsel değerlendirmeler, başa çıkma stratejilerinin kullanımı ve buna bağlı olarak fiziksel ve akıl sağlığı ile ilgili sonuçlar bireyin yaşadığı kültür ve çevreyle olan etkileşimiyle ilişkilidir. Stres durumunun tanımı, olayın ne derece tehdit edici olarak algılandığı, bireyin kendi öz kaynaklarını kullanmasına ilişkin beklentisi, başa çıkma çabaları, yaşadığı kültürün normatif değerleri içerisinde değerlendirilmektedir.

Söz konusu bilgiler ışığında danışmanların bireylerin başa çıkma stillerine ilişkin yardım stratejileri belirlerken danışanların strese ilişkin olarak yaptıkları değerlendirmelerin ne denli normatif ve ne denli patolojik olduğunun ayırımını yapmaları söz konusudur. Bireylere davranış repertuarlarına yeni başa çıkma becerileri kazandırma sürecinde yardımcı olurken stratejilerinin yaşanan kültürdeki potansiyel anlamı konusunda dikkatli olmaları gerekir.

Bu çalışmada bireylerin başa çıkma stratejilerine ilişkin bilginin sağlanabileceği bir başa çıkma ölçeği olan Başa çıkma Stratejileri Ölçeği'nin (Amirkhan, 1990) Türk kültürüne uyarlanması sürecinde psikometrik özelliklerin araştırılması için önkoşul olarak kabul edilen psikolinguistik eşdeğerliliğin sınanması amaçlanmıştır. Söz konusu ölçeğin seçilmesindeki neden, gerek ölçeğin

geliştirilmesinde benimsenen metodolojik yaklaşımın üstünlüğü (tümünden gelim ve tümevarım yaklaşımlarının birlikte kullanımı), gerekse belli başlı stratejilerin ölçülmesine bağlı olarak sadece kriter gruplarıyla sınırlı kalınmaması gibi pratik değerlerin olmasıyla ilgilidir. Çalışmanın deseninin belirlenmesinde Öner'in (1987) kültürlerarası ölçek uyarlamasında önerdiği yöntembilim modelinden yararlanılmıştır.

ARAC

Başaçıkma Stratejisi Ölçeği (BSÖ) Amirkhan (1990) tarafından geliştirilen ve bireylerin stres durumlarında başaçıkma stratejilerini kullanma derecesini ölçen bir kendini değerlendirme (self-report) aracıdır. Aracın geliştirilme sürecinde Amerika'da Güney California Eyaletinde toplumun çok geniş bir kesimini kapsayan 1923 bireyden oluşan bir örneklem grubu üzerinde çalışılmıştır.

Başaçıkma Stratejisi Ölçeği'nde bireylerden son altı ay içerisinde yaşadıkları herhangi bir stres durumunu düşünerek ölçek maddelerinde belirlenen başaçıkma stratejisini 3 dereceli bir ölçek (uygun değil-kararsızım-uygun) üzerinden ne derecede kullandıklarını belirtmeleri istenmektedir. Ölçek 15 dakikalık bir sürede yanıtlanmaktadır. Toplam 33 maddeyi içeren ölçekte Problem Çözme, Sosyal Destek Arama ve Kaçınma olmak üzere eşit sayıdaki maddelerden oluşan üç alt ölçek bulunmaktadır. Alt ölçeklerden alınacak en düşük puan 11, en yüksek puan ise 33'tür. Yüksek puanlar ölçülen başaçıkma stratejisinin kullanım derecesinin yüksekliğini yansıtmaktadır.

BSÖ'de alt ölçekler birbirinden bağımsız olup birbirleriyle olan korelasyonları yaklaşık sıfır düzeyindedir. Yalnız Problem Çözme ve Sosyal Destek Arama alt ölçekleri biraz binişiklik göstermektedir ($r=.20$). Alt ölçeklerin birbirinden bağımsız olması puanların yorumlanmasını büyük ölçüde basitleştirmektedir. Ölçekle ilgili olarak

yapılan analizlerde Başaçıkma Stratejisi Ölçeği'nin demografik etkilerden bağımsız olduğu ve ölçek normlarının değişik örneklem grupları için yeniden belirlenmesi sorununu ortadan kaldırdığı belirlenmiştir.

BSÖ'nin oldukça üst düzeyde güvenilirlik ve geçerliği vardır. Güvenirliğe ilişkin olarak iç tutarlılık alfa korelasyonları Sosyal Destek Arama alt ölçeği için .928; Problem çözme için .894 ve Kaçınma için .839 olarak belirlenmiştir. Ölçek puanlarının zaman içindeki (4-8 haftalık zaman farkı) değişmezliğine ilişkin korelasyon aralıkları Problem Çözme ölçeği için .83-.77; Sosyal Destek Arama için .80-.86 ve Kaçınma alt ölçeği için .82-.79 olarak belirlenmiştir.

BSÖ'nin benzer ölçekler geçerliliğinin sınanması sonucu elde edilen bulgularda, aracın mevcut başaçıkma ölçekleriyle yüksek düzeyde ilişkili olduğu belirlenmiştir. BSÖ'nin kriter geçerliği ise kişilik eğilimlerini ölçen ölçeklerle karşılaştırmaların yapılmasıyla sınanmıştır. Buna göre depresif eğilim ile Problem Çözme negatif yönde, Kaçınma ise pozitif yönde korelasyon göstermiştir. Problem Çözme içsel denetim odağı ile pozitif yönde ilişkili iken Kaçınma ve dışsal denetim odağı arasında önemli bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal Destek Arama ise artan semptomatoloji ile ilgili görülmüştür. Söz konusu bulgular, başaçıkma ve kişilik eğilimleri arasında ilişkiye ilişkin olarak literatürde yer alan araştırma bulgularıyla tutarlılık içerisindedir (Glyshaw, Cohen ve Towbes, 1989; Vitaliano ve ark., 1985).

Başaçıkma Stratejisi Ölçeği'nin Dilsel Eşitlik Çalışması

Başaçıkma Stratejisi Ölçeği ilk olarak İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve ilk Türkçe form İngilizce'ye çevrilmiştir. Böylelikle Başaçıkma Stratejisi Ölçeği'nin Türkçe formunun çeviri geçerliği geriye-çevirme tekniği ile sınanmıştır. Elde edilen ilk çeviri formu kıyaslanmış ve gerekli

düzeltilmeler yapılarak deneysel Türkçe form oluşturulmuştur.

YÖNTEM

Örneklem

Bu çalışma yaşları 16 ile 25 arasında değişen İngilizce'yi iyi bilen Buca Eğitim Fakültesi öğrencileri (37 kız, 17 erkek) ve İzmir Amerikan Lisesi öğrencilerinin (34 kız, 30 erkek) oluşturduğu toplam 118 üniversite ve lise öğrenci grubundan oluşan bir örneklem üzerinde yürütülmüştür.

İşlem

BSÖ'nin çeviri geçerliliği (dilsel eşdeğerliği) BSÖ'nin dört formu oluşturularak sınanmıştır. Birinci form Orijinal İngilizce form (Form A), ikinci form geliştirilen Türkçe form (Form B), üçüncü form 17 maddesi Türkçe, 16 maddesi İngilizce olan karma-dil formu (Form C) ve dördüncü form ise 17 İngilizce ve 16 Türkçe maddeden oluşan ikinci karma-dil formu (Form D) olarak belirlenmiştir. C ve D formlarındaki maddelerin Türkçe ve İngilizce olması seçkisiz yöntemle belirlenmiştir. İki haftalık bir ara ile iki defa uygulanan formların her öğrencinin hem İngilizce hem de Türkçe maddeleri yanıtlayacak sırada verilmesi sağlanmıştır.

Beklentiler

Bu çalışmada BSÖ'nin Türkçe ve İngilizce formlarından elde edilen puanlar arasındaki farklılıkların anlamlı bulunmaması temel beklenti olarak belirlenmiştir. Deneysel gruplar, deneysel formlar, tek-dil ve karma-dil ile Türkçe ve İngilizce maddeler arasındaki farkların anlamlı düzeyde olmaması Türkçe Formunun çeviri geçerliliğine işaret edecektir.

BULGULAR

BSÖ'nin dört deneysel formu (A, B, C ve D) deneysel gruplara testin veriliş sırasına göre uygulanmıştır. Buna göre A-B, B-A, C-D ve D-C formları söz konusu sırayla gruplara uygulanmıştır. Birinci grup (A-B) önce İngilizce sonra Türkçe formu; ikinci grup (B-

A) önce Türkçe sonra İngilizce formu; üçüncü grup (C-D) önce karma dil C formunu sonra D formunu; dördüncü grup (D-C) önce karma dil D formunu sonra C formunu yanıtlamışlardır. Karma C formunda 17 Türkçe ve 16 İngilizce madde; Karma D formunda 17 İngilizce ve 16 Türkçe madde vardır.

Tablo I, Tablo II ve Tablo III incelendiğinde deneysel grupların birinci ve ikinci testlerden aldıkları puanların birbirine yakın olduğu; Problem Çözme ve Sosyal Destek Arama alt ölçeklerinden alınan puanların Kaçınma alt ölçeklerinden alınan puanlardan biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Deneysel gruplara (I, II, III ve IV) uygulanan I. test ve II. test arasındaki farkların önemli olup olmadığının belirlenmesi amacıyla eşleştirilmiş örnekler için t-testi uygulanmıştır. Tablo IV'te dört deneysel grubun ilk ve ikinci testlerindeki ölçeklerinden elde edilen puanların farklarının ortalamaları standart sapmaları ve t değerleri verilmiştir.

Tablo IV'te görüleceği üzere birinci ve ikinci test uygulamalarında Problem Çözme, Sosyal Destek Arama ve Kaçınma alt ölçeklerine ilişkin olarak elde edilen puanların farklarının önemli olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 1**Deneyisel Grupların Birinci ve İkinci Testinden Elde Edilen (Problem Çözme Alt Ölçeğine İlişkin) Ortalama ve Standart Sapmalar**

Deneyisel Gruplar	Deneyisel Formlar	<u>Kızlar</u>			<u>Erkekler</u>			<u>Toplam</u>		
		N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS
I	A ₁	15	26.67	3.94	16	26.69	3.32	31	26.68	3.62
	B ₂	15	26.40	3.18	16	26.81	3.41	31	26.60	3.30
II	B ₁	12	25.42	3.45	12	25.80	4.42	24	25.61	3.94
	A ₂	12	25.75	4.35	12	25.83	3.35	24	25.79	3.85
III	C ₁	19	27.00	3.76	14	26.32	4.74	33	26.96	4.17
	D ₂	19	26.47	5.03	14	26.36	4.16	33	26.42	4.66
IV	D ₁	25	24.96	5.44	5	27.80	3.11	30	25.48	5.11
	C ₂	25	25.16	5.83	5	28.00	3.51	30	25.87	5.69

1 Birinci Test

2 İkinci Test

Tablo II**Deneyisel Grupların Birinci ve İkinci Testinden Elde Edilen (Sosyal Destek Arama Alt Ölçeğine İlişkin) Ortalama ve Standart Sapmalar**

Deneyisel Gruplar	Deneyisel Formlar	<u>Kızlar</u>			<u>Erkekler</u>			<u>Toplam</u>		
		N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS
I	A ₁	15	26.20	6.10	16	22.87	4.59	31	24.43	5.29
	B ₂	15	25.60	6.92	16	22.31	5.83	31	24.01	6.36
II	B ₁	12	25.58	5.26	12	23.17	4.76	24	24.37	5.01
	A ₂	12	25.17	6.07	12	23.17	6.29	24	24.17	6.18
III	C ₁	19	25.58	5.66	14	24.79	3.98	33	25.24	4.96
	D ₂	19	25.89	5.44	14	24.14	5.01	33	25.15	5.26
IV	D ₁	25	24.40	5.52	5	23.60	2.19	30	24.27	5.04
	C ₂	25	25.40	5.55	5	23.70	2.07	30	24.25	5.05

1 Birinci Test

2 İkinci Test

Tablo III**Deneyisel Grupların Birinci ve İkinci Testinden Elde Edilen (Kaçınma Alt Ölçeğine İlişkin) Ortalama ve Standart Sapmalar**

Deneyisel Gruplar	Deneyisel Formlar	<u>Kızlar</u>			<u>Erkekler</u>			<u>Toplam</u>		
		N	X	SS	N	X	SS	N	X	SS
I	A ₁	15	19.27	4.33	16	21.94	3.91	31	20.64	4.27
	B ₂	15	19.33	4.32	16	20.50	4.94	31	19.94	4.61
II	B ₁	12	20.33	4.48	12	22.42	4.72	24	21.38	4.62
	A ₂	12	21.00	5.36	12	20.58	4.14	24	20.79	4.69
III	C ₁	19	21.00	3.35	14	19.43	4.24	33	20.33	3.77
	D ₂	19	21.21	3.71	14	19.79	4.84	33	20.61	4.21
IV	D ₁	25	21.60	4.10	5	19.00	5.43	30	21.17	4.36
	C ₂	25	21.92	3.56	5	18.80	5.72	30	21.40	4.05

1 Birinci Test 2 İkinci Test

Tablo IV**Deneyisel Grupların Birinci ve İkinci Testlerinden Elde Edilen Farkların Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri**

Deneyisel Gruplar	Alt Ölçekler	N	X	SS	t- değeri	Önemlilik Düzeyi
I	Problem Çözme	31	.06	2.70	.13	.89
	Sosyal Destek Arama	31	.58	4.01	.81	.43
	Kaçınma	31	.71	2.77	1.43	.16
II	Problem Çözme	24	-.87	4.21	-1.02	.32
	Sosyal Destek Arama	24	.21	3.68	.28	.78
	Kaçınma	24	.58	3.50	.82	.42
III	Problem Çözme	33	.52	3.08	.96	.34
	Sosyal Destek Arama	33	.09	2.07	.25	.80
	Kaçınma	33	-.27	2.58	-.61	.55
IV	Problem Çözme	30	-.10	1.81	-.30	.76
	Sosyal Destek Arama	30	-.97	2.77	-1.91	.07
	Kaçınma	30	-.23	2.84	-0.45	.66

N = 118

Deneysel grupların tümü için iki test formu arasındaki korelasyonlar Pearson Momentler Çarpım korelasyonu tekniği ile hesaplanmıştır. Elde edilen korelasyonlar I. Grup (A-B) için Problem Çözme .710, Sosyal Destek Arama .811 ve Kaçınma .808; II. Grup (B-A) için Problem Çözme .869, Sosyal Destek Arama .817 ve Kaçınma .716; III. Grup (C-D) için Problem Çözme .760, Sosyal Destek Arama .920 ve Kaçınma .797; IV. Grup (D-C) için Problem Çözme .948, Sosyal Destek Arama .853 ve Kaçınma .774 olarak belirlenmiştir. Türkçe ve İngilizce formlara ilişkin olarak elde edilen korelasyon katsayıları, her iki formdan elde edilen puanların yüksek derecede değişmezliğe sahip olduğuna işaret etmektedir.

Deneysel formlar arasındaki (A, B, C ve D) farklılıkların araştırılması amacıyla tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Buna göre hem birinci hem de ikinci testlerde BSÖ alt ölçeklerinden elde edilen puanların ortalama, standart sapma ve F değerleri hesaplanmıştır. F değerleri birinci testte Problem Çözme alt ölçeği için $F(3,114) = 1.73$; Sosyal Destek Arama alt ölçeği için $F(3,114) = .81$ ve Kaçınma alt ölçeği için $F(3,114) = .58$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgularda deneysel formlar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamıştır. Deneysel formlara ilişkin farklar cinsiyet değişkenine göre sınıandığında da önemli düzeyde farklılık bulunmamıştır.

Kız öğrencilere uygulanan deneysel formların ilk uygulamada F değerleri Problem Çözme alt ölçeği için $F(3,67) = 2.38$; Sosyal Destek Arama alt ölçeği için $F(3,67) = .36$ ve Kaçınma alt ölçeği için $F(3,67) = 1.11$; ikinci uygulamada ise Problem Çözme alt ölçeği için $F(3,67) = 1.10$; Sosyal Destek Arama alt ölçeği için $F(3,67) = .04$ ve Kaçınma alt ölçeği için $F(3,67) = 1.26$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgularda kız öğrencilerin deneysel formlarından elde edilen puanların her iki uygulamada da farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Erkek öğrencilere uygulanan deneysel formların ilk uygulamalarda F değerleri Problem Çözme alt ölçeği için $F(3,43) = 2.30$; Sosyal Destek Arama alt ölçeği için $F(3,43) = 2.58$ ve Kaçınma alt ölçeği için $F(3,43) = 1.61$; ikinci uygulamada ise Problem Çözme alt ölçeği için $F(3,43) = 2.32$; Sosyal Destek Arama alt ölçeği için $F(3,43) = 1.63$ ve Kaçınma alt ölçeği için $F(3,43) = .22$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgularda erkek öğrencilerin deneysel formlardan elde edilen puanların her iki uygulamada da farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

Deneysel gruplar (I, II, III ve IV) arasındaki farklılıkları araştırma amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizleri sonucunda gruplar arasındaki farklar Problem Çözme için $F(3,114) = 1,80$; Sosyal Destek Arama için $F(3,114) = 1,43$; ve Kaçınma için $F(3,114) = .65$ olarak belirlenmiştir. Elde edilen değerler gruplar arasında BSÖ'nin üç alt ölçeğinden elde edilen puanlar açısından bir farklılık olmadığına işaret etmektedir ($p > .05$).

Deneysel gruplara ilişkin farklar cinsiyet değişkenine göre sınıandığında da gruplar arasında önemli düzeyde farklılığa rastlanmamıştır ($p > .05$).

Testi tekdilde ya da karmadilde almanın farklılık oluşturup oluşturmayacağı araştırılması amacıyla önce testi tekdilde ve karmadilde alan grupların birinci ve ikinci testlerden elde ettikleri puanların farklarının önemliliği Wilcoxon testi ile sınıanmıştır (Tablo 5).

Tablo V

Testi Karma ve Tek-Dilde Alan Öğrencilerin Birinci ve İkinci Testlerden Elde Ettikleri Puan Farklarının Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ve Önemlilik Düzeyleri

Alt Ölçekler (BSÖ)	Deneysel Formlar					
	Karma-Dil (n = 63)			Tek-Dil (n = 55)		
	X SS	t Değeri	Önemlilik Düzeyi	X SS	t Değeri	Önemlilik Düzeyi
Problem Çözme	.22 2.56	.69	.49	-.35 3.44	-.75	.46
Sosyal Destek Arama	-.41 2.47	-1.33	.19	.42 3.84	.81	.42
Kaçınma	-.25 2.68	-.75	.46	.65 3.08	1.58	.12

Tablo V’de görüleceği üzere öğrencilerin birinci ve ikinci testlerden elde ettikleri puanların farkları testi karmadil veya tekdilde almalarına bağlı olarak farklılaşmamaktadır.

Tablo VI’da testi tekdilde ve karmadilde alan grupların birinci ve ikinci testlerden elde ettikleri puan farklarının kıyaslanmasına ilişkin fark ortalamaları, standart sapmaları, t değerleri ve önemlilik düzeyleri özetlenmiştir.

Tablo VI

Testi Tek-Dilde ve Karma-Dilde Alan Öğrencilerin Birinci ve İkinci Testlerinden Elde Edilen Farklarının Karşılaştırılmasına İlişkin Fark Ortalamaları, Standart Sapma, t Değeri ve Önemlilik Düzeyleri

Alt Ölçekler (BSÖ)	Deneysel Form	N	X	SS	t Değeri	Önemlilik Düzeyi
Problem Çözme	Karma Dil	63	.22	2.56	1.03	.31
	Tek Dil	55	-.35	3.44		
Sosyal Destek Arama	Karma Dil	63	-.41	2.47	-1.42	.16
	Tek Dil	55	.42	3.84		
Kaçınma	Karma Dil	63	-.25	2.68	-1.71	.09
	Tek Dil	55	.65	3.08		

df = 116

Tablo VII

BSÖ'nin Türkçe ve İngilizce Maddelerinin Ortalama, Standart Sapma ve t Değerleri

Alt Ölçek	Madde	N	X	SS	t Değeri
Problem Çözme	İngilizce	118	26.50	4.30	.062
	Türkçe	118	26.02	4.25	
Sosyal Destek Arama	İngilizce	118	24.54	5.37	.142
	Türkçe	118	24.44	5.43	
Problem Çözme	İngilizce	118	20.77	4.18	.036
	Türkçe	118	20.75	4.43	

N = 118

Tablo VII'de görülebileceği gibi BSÖ alt ölçek maddelerinin İngilizce veya Türkçe olması t değerlerinde anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Son olarak araştırma grubunun BSÖ alt ölçeklerinden aldıkları puanların cinsiyete göre farklı olup olmadığı sınılandı. Elde edilen bulgularda, birinci ve ikinci uygulamada kız öğrencilerin Sosyal Destek Arama puanları erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Birinci uygulamada t değeri; $t(71,47) = 2.97$ $p < .01$; ikinci uygulamada ise $t(71,47) = 3.00$ $p < .01$ dir.

TARTIŞMA

Başaçıkma Stratejisi Ölçeğinin (BSÖ) Türkçe'ye uyarlanması sürecinde dilsel eşitliğin sınılandığı bu çalışmada deneysel gruplar, deneysel formlar ile tekdil ve karmadil formları arasında anlamlı farklılıkların bulunmadığı belirlenmiştir.

Formlar tekdilde ya da karmadilde ve İngilizce ve Türkçe olarak farklı zamanlarda alınan önemli bir fark oluşturulmaması ve Türkçe ve İngilizce form puanlarına ilişkin olarak elde edilen korelasyonların yüksek olması, puanların değişmezlik özelliğini doğruladığı gibi Türkçe formun orijinal İngilizce form ile karşılaştırılabilecek niteliğe sahip olduğunu göstermektedir. Türkçe ve İngilizce envanter maddelerinin ortalamaları arasında farklılıklar olup olmadığının araştırılması için Form A ve Form B'lerin ayrı ayrı ortalamaları ile Form C ve Form D'deki aynı dildeki maddelerin birlikte ortalamaları alınmış ve İngilizce ve Türkçe maddelerin ortalamaları t testi ile analiz edilmiştir (Tablo VII).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada BSÖ'nin dilsel eşitliği sınılandı ve elde edilen bulguların tatmin edici olduğu düşünülmektedir. Ancak çalışmanın kültürlerarası ölçek uyarlanmasında hedeflenen ilkelerin bazılarını karşıladığı; Türkçe form ile İngilizce form arasındaki iç tutarlılıklara ve maddetoplam korelasyonlarına ilişkin karşılaştırmaların yapılması ile çalışmanın tamamlanmış sayılabileceği belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- Amirkhan, J.H. (1990). "A factor analitically derived measure of coping: the Coping Strategy Indicator". **Journal of Personality and Social Psychology**. 59, 10661074.
- Aysan, F. (1993). "Stresle başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi", **Buca Eğitim Bilimleri Dergisi**. 2 (4) 185192.
- Billings, A.G. ve Moos, R.H. (1981). "The role of coping responses and social resources in attenuating the stress of life events". **Journal of Behavioral Medicine**. 4, 139157.
- Carver, S.C., Weintraub, J.K. ve Scheier, M. (1989). "Assessing Coping Strategies: a theoretically based approach". **Journal of Personality and Social Psychology**. 56 (2), 267283.
- Endler, N.S. ve Parker, J.D.A. (1990). "Multidimensional Assessment of Coping: A critical evaluation. **Journal of Personality and Social Psychology**. 58 (5), 844854.
- Glyshaw, K., Cohen, L.H. ve Towbes, L.C., (1989). "Coping strategies and psychological distress: prospective analyses of early and the middle adolescents". **American Journal of Community Psychology**. 17 (5), 607623.
- Haan, N. (1982). "The assessment of coping, defense and stress". L.S. Goldberger ve S.Breznitz'in edit ettiği **Handbook of Stress** kitabı. New York: Free Press.
- Lazarus, R.S. (1966). *psychological stress and the coping process*, New York: Mc GrawHill.
- Lazarus, R.S. ve Folkman, S. (1984). **Stress, appraisal and coping**, New York: Springer.
- Lesley, A.S. Rainer, K.L., Mc Creary, L. M. ve ark. (1991). "Toward a multicultural model of the stress process". **Journal of Counseling and Development**. 70, 156163.
- Nezu, A.M. (1985). "Differences in psychological distress between effective and in effective problem solvers". **Journal of Counseling and Development**. 32 (1), 135138.
- Öner, N. (1987). "Kültürlerarası ölçek uyarlanmasında bir yöntem bilim modeli". **Psikoloji Dergisi**, 6 (21), 8083.
- Poortinga, Y.H. (1989) "Equivalence of crosscultural data: an overview of basic issues." **International Journal of Psychology**. 24, 737756.
- Slavin, L.A., Rainer, K.L., Mc Creary, M.L. ve Gowda, K.K. (1991). "Toward a multicultural model of the stress process". **Journal of Counseling and Development**. 70, 156163.
- Stone, A. Greenberg, M.A. Moore, E.K. ve Newman, M.G. (1991). "Selfreport, situationspecific coping questionnaires: What are they measuring". **Journal of Personality and Social Psychology**. 61 (4), 648658.
- Vaillant, G.E. (1977). **Adaptation to life**. Boston: Little, Brown.
- Vitaliano, P.P., Russo, J., Carr, J.E., Maivro, R.D. ve Becker, J. (1985). "Ways of Coping Checklist: Revision and psychometric properties". **Multivariate Behavioral Research**. 20, 326.